

Sänkt Lars gravar eller Vanmakt som befriar

I en plastpåse, genom sjukhusparken, bar jag bunten lp-skivor. I den, Van Morrisons Astral Weeks som jag lånat från sjukhusbibliotekets skivsamling. Samlingen en gång donerad av en person jag tyvärr aldrig fick träffa. Jan Skantz, om jag minns hans namn rätt, var medarbetare på biblioteket, dog ung men ägde ett osvikligt öra och inregistrerade massor av träffar på de album som senare kom att räknas som 60-70-talserans klassiska populärmusik. Kanske uppemot tusen titlar. Där i påsen fanns Morrisons åkallan, hans chanting som ekar i mitt undermedvetna än i dag.

Och där i parken fanns sömniga, melankoliska syner av en undantagen värld, en gömd, grön värld där gläntorna mellan promenadvägar och paviljonger i rött tegel öppnade sig för dansade insekter i eftermiddagens låga solljus. Numera en plats för cross-fit training och företagshotell. Yoga i parken varje tisdag. För så kallade framgångsrika får man tro.

En gång satt där översättaren Eric Hermelin i linnekostym och stråhatt på privat betald förstaklass. Komfortabelt livstidsinternerad med sitt arbete och ibland på rymmen till Köpenhamn när andan föll på. Men psykofarmakafriden hade sedan länge lägrat sig. [Sjukhusklädda patienter i märkliga gångarter eller i stelnade stupor](#) vaktade av sina vårdare, eller i arbete i en köksträdgård, är bara bilder jag återskapat från någon film eller tavla. Eller från Malmergs eller Frödings parker. De en gång långbadande och inlåsta på svåra paviljongen eller fastspända i en bädd av halm i 3:e klass, dem såg jag aldrig.

Men jag såg deras grav.

Från dårkista till mentalsjukhus gick trappan. Och sedan ut i

ett ingenstans för många. Värde-trappan som försöker skymma oss själva från oss själva eller avskärma oss från våra medmänniskor. Ett hem för besegrade människor som ingen minns. Många föredrog ett sådant hem, ett liv på piller som "sänkt Lars".

Flera år senare vaknar jag upp i en musikalisk fras. En sång som böljar envetet fram och tillbaka i min skalle. Repetitiv, febrig musik som inte låter sig avbrytas. När stråkarna får frasen "[to be born again](#)" att sväva, tvingas jag ur sängen och sjukhusparken suggereras fram igen.

Sömniga syner av en undantagen värld, en gömd, grå värld där gläntorna mellan promenadvägar och paviljonger i rött tegel öppnade sig för vinterns isande vindar.

Jag jobbade där ett par år och jag önskade mig därifrån varje dag.

Morrison blev ledsagaren i mitt liv. Besvärjelserna i Astral Weeks mässades fram av barden från Belfast, som ur ett tillstånd av automatism. Rakt ur hjärtat. [Ballerina](#) vaggas av ett gäng jazzmusiker som driver Morrisons ord i sitt flow och sångerna blir för min egen del och säkert för många andra, en frälsarkrans. Orden "... Well, I may be wrong ..." livar hoppet om en förändring där på stigen genom parken. Ord som toner och toner som ord i en gångart som illustrerar uttrycket – a stream of consiousness. Som i [Madame George](#).

Georg Ivan Morrison skymde aldrig sikten för mig och påkallade alltid min uppmärksamhet.

Råkorna lufsade omkring på fälten i november, lufsade rätt in i min hjärna och följde med mig på bussen in till staden med Cyprus Avenue ringande i huvudet. "Well, I'm caught one more time", up on [Cyprus Avenue](#)" utbrast Morrison i vanmakt och kastade ut råkorna.

Så när min inre stereo gick igång på högsta volym, blev stegen lättare och trotsigare och följde rytmen i [The Way Young Lovers Do](#) nu på väg till krogen. Genom dimman i Lundagård till krogen Spisen i november. Till ångande varm glögg. Med min plastpåse.

I en talkshow jag snubblar över när jag letar efter människan Morrison hittar jag [Van Morrison In Conversation and Music](#) 1988. Morrison sitter bokstavligen ibland de sina, "in the celtic ray" i en utsändning från University of Ulster. Han talar om sin kärlek till Wordsworth och Blake. Till hymnerna och till den sångbara poesin och till ordens magi.

Den legendariskt buttre, släpper loss både spelmannen och människan. Hans fingrar petar och letar oavlåttligt genom ansiktet och håret som om han försöker befria sig från något klipulver. Men han lutar sig bakåt och skrattar. Mest åt sin excentriske pianist Derek Bells små finurliga anföranden medan

bokslukaren Morrison, vars enda plan i livet ändå är att fortsätta sjunga, lägger ut texten om esoterisk litteratur, om arketyper, *The Dweller on the Threshold*. "Skuggan" eller demonen, den mörka sidan av människan som har kraften att besegra, rent av döda sin opponent. Eller att hela honom, ge honom ny kraft att skapa och leva igenom prövningen för att sedan nå "solid ground".

Han berättar om hur han blivit tillfrågad om han levt tidigare liv, och svarat "det är jag inte säker på, men jag är säker på att jag dött flera gånger", repliken kommer blixtnabbt till den irländska publikens förtjusning.

Då och då under sin karriär kopplar han upp mig på sin frekvens och blandar ut sina geniala hits med renodlad astral musik som i de märkligt ömsinta [And the Healing has Begun](#), Linden Arden [Stole the Highlights](#), eller [No Guru, no Method, no Teacher](#). Men aldrig mer som i sviten Astral Weeks. Ont skall med ont fördrivas heter det. Astral Weeks är sin egen genre och den enda i sin genre. Den är i sig själv en potent medicin mot melankoli. Så kraftig är den att den i harmoniska perioder blir giftig.

Om du tagit Astral Weeks behöver du aldrig mer ta den igen. Du har den när du behöver den – om du har en schaman i en plastpåse.

Text: Farbror Mosterberg

Bild 1: Grav endast märkt med siffra, intill Sankt Lars sjukhus i Lund, Wikimedia Commons.

Bild 2: Wikimedia Commons

Bild 3: Farbror Mosterberg

Albumet Astral Weeks kom ut för precis femtio år sedan, i november 1968.

Se filmen om de [2000 anonyma gravarna](#). Konstnären Hannah Sandström har i "The Tulip project" sökt namnen på de människor som ligger begravda på Sankt Lars kyrkogård i sjukhusets arkiv. Detta för att symboliskt ge dem namnen tillbaka, vilket har genererat en serie konstverk i

olika tekniker.

Se också filmaren Mattias Wellander Löfgrens film [Sankt Lars sjukhus: Där satt ju dårarna.](#)